

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:

11/2157

Dato:

08.03.2013

Ombudets uttalelse i sak 11/2157

Saksnummer: 11/2157

Lovgrunnlag: diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9

Dato for uttalelse: 17. desember 2012

Likestillings- og diskrimineringsombudet mottok klage på virksomheten Thf Aamodts Eftf/Bjørg P. Hansen i Larvik. I klagen hevdes det at virksomheten ikke oppfyller sin plikt til universell utforming etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9, fordi butikkens inngangsparti i Øvre Torggate har tre trinn opp fra fortauet som hindrer personer som bruker rullestol fra å komme inn.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har kom frem til at Thf Aamodts Eftf Bjørg P. Hansen ikke handler i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd.

OMBUDETS UTTALELSE

Sakens bakgrunn

Ombudet har mottatt klage på manglende universell utforming av inngangspartiet til virksomheten Thf Aamodts Eftf/Bjørg P. Hansen (heretter Aamodts), som har adresse Kongegata 18 med inngang fra Øvre Torggate i Larvik. Av det innsendte bildet i klagen fremgår det at det er tre trinn fra fortauet opp til virksomhetens inngangsdør. Fra husvegg til fortauskant er det 2,5 meter, og fra kant av trappen til fortauskant er det 1,80 meter.

Partenes syn på saken

A:

Inngangspartiet til Aamodts er i strid med virksomhetens plikt til universell utforming etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9.

Aamodts:

Det vil ikke la seg gjøre å bygge noen form for rampe på fortauet, fordi det er for smalt. Fra trappen til fortauskant er det 1,80 meter, og fra husvegg til fortauskant er det 2,5 meter. For øvrig henviser virksomheten til huseier Abrahamsen, som de mener er den ansvarlige i denne saken.

Rettslig grunnlag

Ombudet har kompetanse til å gi uttalelse om et forhold er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 3.

Denne saken reiser spørsmål om virksomheters plikt til å sikre universell utforming etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9.

Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 tredje ledd pålegger offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten en plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon.

Med universell utforming menes tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf. § 9 andre ledd. Dette betyr at virksomhetens fysiske fasiliteter, som skal benyttes av allmennheten (kundene), skal tilrettelegges på en slik måte at flest mulig får tilgang til de tjenester virksomheten tilbyr. Det er hovedløsningen som skal være gjenstand for tilrettelegging. Det vil derfor være i strid med bestemmelsen at det lages egne innganger, områder eller lignende for bestemte grupper.

Plikten til universell utforming rekker så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten, se § 9 tredje ledd. Ved den konkrete uforholdsmessighetsvurderingen vil den positive effekten og viktigheten av tilretteleggingen måtte veies mot kostnader og andre former for belastning tilretteleggingen medfører.

Lovgiver har bestemt at det særlig skal legges vekt på:

1. tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer (nytte vs. kostnad)
2. om virksomhetens funksjon er av offentlig art
3. de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen
4. virksomhetens ressurser
5. sikkerhetsmessige hensyn
6. vernehensyn

Dersom ombudet kommer til at det er en uforholdsmessig byrde å sikre universell utforming, betyr ikke det at virksomheten kan la være å foreta seg noe. Virksomheten er uansett forpliktet til å jobbe for best mulig tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 13 vil det være opp til innklagede å sannsynliggjøre at det ikke har forekommet diskriminering i strid med loven, dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at diskriminering har skjedd.

Ombudets vurdering

Ombudet vil innledningsvis slå fast at Aamodts er en virksomhet som er rettet mot allmennheten, og dermed har plikt til å sikre at virksomhetens hovedløsninger er universelt utformet etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (dtl) § 9. Aamodts har plikt til å tilrettelegge de deler av virksomhetens lokaler som benyttes av kundene på en slik måte at flest mulig, uavhengig av individuelle forutsetninger, har tilgang til virksomhetens tjenester og service, jf. dtl § 9 tredje ledd. Ombudet understreker her at det er virksomheten, og ikke huseier, som er ansvarlig for tilgjengeligheten.

Er inngangspartiet til Aamodts universelt utformet?

Det første ombudet må ta stilling til er om inngangspartiet til Aamodts tilfredsstillende kravet til universell utforming i dtl § 9. Ombudet tar ikke stilling til om virksomheten som sådan er universelt utformet, kun det forhold som er påklaget, altså inngangspartiet.

Ved sin vurdering har ombudet lagt til grunn at verken dtl § 9 eller forarbeidene til loven gir noen presis angivelse av hvilke krav som skal stilles til universell utforming av inngangsparti. Det fremgår imidlertid av forarbeidene til dtl, og av praksis fra ombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, at det kan hentes veiledning i «*Forskrift om tekniske krav til byggverk*» (FOR-2010-03-26 nr. 489, heretter kalt TEK 10). Ombudet viser til Likestillings- og diskrimineringsnemndas vedtak i sak 56/2010. Selv om forskriften TEK 10 gjelder direkte kun for nye bygg, er den retningsgivende i vurderingen av plikten også for eldre bygg. Sentrale bestemmelser om generell tilrettelegging av inngangsparti i nye bygg fremgår av TEK 10 kapittel 12. Det følger av § 12-4 bokstav c) og d) at inngangspartiet skal være trinnfritt og ha et horisontalt felt på minimum 1,5 m x 1,5 m for å være universelt utformet.

Ut fra de opplysningene ombudet har mottatt, finner ombudet at det er grunn til å tro at inngangspartiet til Aamodts ikke er i tråd med kravet til universell utforming i dtl § 9. Det er dermed opp til Aamodts å sannsynliggjøre at inngangspartiet likevel er universelt utformet, eller at det vil være uforholdsmessig byrdefullt å sikre universell utforming av inngangspartiet, jf. dtl § 13.

Vil krav om universell utforming av inngangspartiet være en uforholdsmessig byrde?

Aamodts har vist til byggeier som ansvarlig for tilgjengeligheten, men har også anført at det ikke lar seg gjøre å bygge på fortauet fordi dette er for smalt. Ombudet oppfatter anførselene fra Aamodts som at virksomheten mener det vil være en uforholdsmessig byrde å utbedre inngangspartiet.

Ombudet har i tilsvarende sak i samme område om tilgjengelighet til virksomhet beliggende ved kommunal vei, mottatt brev datert 17. februar 2012, fra Larvik kommune til virksomheten:

«I utgangspunktet er det ønskelig at eventuelle ramper m.m. etableres på egen grunn. Dersom det må tas i bruk kommunal grunn (fortau), er det et minimumskrav at fortauet utenfor en eventuell rampe har bredde på minimum 2,0 meter. [...]»

Av TEK 10 § 12-18 (1) fremgår det at utvendige ramper skal utformes etter blant annet følgende kriterier:

- Rampe skal ha bredde tilpasset forventet transport. Minimum bredde skal være 0,9 m.

Aamodts har opplyst at fortauet utenfor virksomheten er 2,5 meter bredt. Ombudet har også sett hen til den bildedokumentasjon som er fremlagt av klager, og finner å kunne legge til grunn at gjenværende fortausbredde etter en eventuell rampe vil være betraktelig mindre enn 2,0 meter.

Dersom universell utforming skal ivaretas må i så tilfelle virksomheten bygge om lokalet på egen grunn. Spørsmålet er etter dette om Aamodts kan pålegges å bygge om lokalene på egen grunn til en standard som ivaretar tilgjengelighet, eller om dette vil være en uforholdsmessig byrde for virksomheten.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda har i sin praksis lagt til grunn at fram til det foreligger forskrifter med krav om oppgradering av eksisterende bygninger til en standard som svarer til universell utforming, så er det kun mindre tiltak som kan pålegges etter dtl. § 9. I sak 40/2010 uttaler nemnda:

"[...] forarbeidene er svært klare på at lovgiver ønsker en skrittvis oppfyllelse av kravet om universell utforming. Etter Nemndas oppfatning får dette først og fremst betydning for anvendelsen av forholdsmessighetsbegrensingen i dtl. § 9, ved at de tiltak som kan pålegges for eksisterende bygninger, må være enkle tiltak.»

I uforholdsmessighetsvurderingen av hvilke tiltak som kan pålegges virksomheter i eldre bygg la nemnda blant annet vekt på at tiltakene vil måtte oppfylles uten større økonomiske investeringer og uten de samfunnsmessige prioriteringene som skal foretas ved utarbeidelsen av forskrifter etter plan- og bygningsloven.

På bakgrunn av den bildedokumentasjon som er fremlagt av klager, finner ombudet det klart at det vil kreve omfattende ombygning for å løse tilgjengeligheten i virksomhetens lokaler. Ombudet finner i dette tilfellet at det å bygge om lokalet på egen grunn ikke vil være iverksettelse av enkle tiltak, og således er det ikke et tiltak som på nåværende tidspunkt kan pålegges virksomheten etter loven.

Ombudet er på denne bakgrunn kommet til at en utbedring av inngangspartiet til Aamodts medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten, jf. dtl § 9 tredje ledd. Ombudet vil imidlertid understreke at selv om en fullstendig utbedring vil være uforholdsmessig i dette tilfellet, vil virksomheten i utgangspunktet ikke være fritatt fra å foreta utbedringer. Virksomheten er fremdeles forpliktet til å finne den "nest beste" løsningen.

Ombudet viser til forarbeidene til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven side 126, hvor det fremgår at:

"[...] kravet til universell utforming ikke bortfaller dersom hovedløsningen ikke kan tilrettelegges. I slike tilfeller må plikten ivaretas ved at den beste alternative løsning velges".

Ombudet vil understreke viktigheten av at virksomheten gjør så mye som mulig for å sikre ikke-stigmatiserende og inkluderende løsninger. Ombudet påpeker at virksomheten plikter å arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten, jf. dtl. § 9 første ledd.

Konklusjon

Aamodts handler ikke i strid med plikten til universell utforming i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9.